

A. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτων, Πρωταγόρας

Ἀπορούντι δὲ αὐτῷ ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν, καὶ ὁρᾷ τὰ μὲν ἄλλα ζῶα ἐμμελῶς πάντων ἔχοντα, τὸν δὲ ἄνθρωπον γυμνόν τε καὶ ἀνυπόδητον καὶ ἄστρωτον καὶ ἄοπλον· ἥδη δὲ καὶ ἡ εἰμαρμένη ἡμέρα παρήν, ἐν ᾗ ἔδει καὶ ἄνθρωπον ἐξιέναι ἐκ γῆς εἰς φῶς. Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὕροι, κλέπτει Ἑφαίστου καὶ Ἀθηνᾶς τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρὶ – ἀμήχανον γὰρ ἦν ἄνευ πυρὸς αὐτὴν κτητὴν τῷ ἢ χρησίμην γενέσθαι – καὶ οὕτω δὴ δωρεῖται ἀνθρώπῳ. Τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν ἄνθρωπος ταύτῃ ἔσχεν, τὴν δὲ πολιτικὴν οὐκ εἶχεν· ἦν γὰρ παρὰ τῷ Δίῳ. Τῷ δὲ Προμηθεὶ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν – πρὸς δὲ καὶ αἱ Διὸς φυλακαὶ φοβεραὶ ἦσαν – εἰς δὲ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ Ἑφαίστου οἶκημα τὸ κοινόν, ἐν ᾧ ἐφιλοτεχνεῖτην, λαθὼν εἰσέρχεται, καὶ κλέψας τὴν τε ἔμπυρον τέχνην τὴν τοῦ Ἑφαίστου καὶ τὴν ἄλλην τὴν τῆς Ἀθηνᾶς δίδωσιν ἀνθρώπῳ, καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίγνεται, Προμηθεῖα δὲ δι’ Ἐπιμηθεῖα ὕστερον, ἥπερ λέγεται, κλοπῆς δίκη μετήλθεν. [...] Ζεὺς οὖν δείσας περὶ τῷ γένει ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν, Ἑρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε καὶ δίκην, ἵν’ εἶεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί. Ἐρωτᾷ οὖν Ἑρμῆς Δία τίνα οὖν τρόπον δοίῃ δίκην καὶ αἰδῶ ἀνθρώποις· «Πότερον ὥς αἱ τέχναι νενέμηνται, οὕτω καὶ ταύτας νείμω; νενέμηνται δὲ ὧδε· εἰς ἔχων ἰατρικὴν πολλοῖς ἱκανὸς ἰδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί· καὶ δίκην δὴ καὶ αἰδῶ οὕτω θῶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἐπὶ πάντας νείμω;» «Ἐπὶ πάντας», ἔφη ὁ Ζεὺς, «καὶ πάντες μετεχόντων· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν· καὶ νόμον γε θὲς παρ’ ἐμοῦ τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὥς νόσον πόλεως».

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Πολιτικά, 1.12, 1253a29-39

Φύσει μὲν οὖν ἡ ὁρμὴ ἐν πᾶσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν [: τὴν πόλιν]· ὁ δὲ πρῶτος συστήσας μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος. Ὡς περὶ γὰρ καὶ τελεωθεὶς βέλτιστον τῶν ζώων ἄνθρωπός ἐστιν, οὕτω καὶ χωρισθεὶς νόμου καὶ δίκης χειρίστον πάντων. Χαλεπωτάτη γὰρ ἀδικία ἔχουσα ὅπλα· ὁ δὲ ἄνθρωπος ὅπλα ἔχων φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ, οἷς ἐπὶ τὰναντία ἔστι χρῆσθαι μάλιστα. Διὸ ἀνοσιώτατον καὶ ἀγριώτατον ἄνευ ἀρετῆς, καὶ πρὸς ἀφροδίσια καὶ ἐδωδὴν χειρίστον. Ἡ δὲ δικαιοσύνη πολιτικόν· ἡ γὰρ δίκη πολιτικῆς κοινωνίας τάξις ἐστίν, ἡ δὲ δικαιοσύνη τοῦ δικαίου κρίσις.

A.1.α. Να δηλώσετε την ορθότητα ή όχι των κάτωθι προτάσεων και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας με αναφορές από το κείμενο :

1. Ο άνθρωπος συγκρότησε κοινωνία από την ανάγκη επιβίωσης.
2. Ο άνθρωπος είναι το τέλειο ὄν.
3. Η φύση προίκισε τον άνθρωπο με όπλα.
4. Ο άνθρωπος εξαιτίας της φρόνησης υπηρετεί την αρετή.
5. Η δικαιοσύνη φέρει την ευταξία στην πολιτική κοινωνία.

β. ἐν ᾧ, ἐκ τούτου : σε ποιους ὅρους τοῦ πρώτου κειμένου αναφέρονται οἱ αντωνυμίες τῶν φράσεων;

Μονάδες 10

B1. Σε ἄλλη ἐνότητα τῶν Πολιτικῶν ὁ Ἀριστοτέλης υποστηρίζει τὴν ὑπαρξὴ τῆς πόλης «ἐκ φύσεως». Εἰς ἀντίθετον ἐκεῖνον «ποὺ πρῶτος τὴν συγκρότησε». Πῶς ἐξηγεῖται αὕτη ἡ ἀμφισημία ἐκ μέρους τοῦ φιλοσόφου; Ἀντιφάσκει;

Μονάδες 10

B2. Ποιά η σχέση ανάμεσα στον στόχο του ανθρώπου και στον στόχο της πολιτικής κοινωνίας όπως διακρίνεται στο εξής απόσπασμα : «Ἡ δὲ δικαιοσύνη πολιτικόν· ἢ γὰρ δίκη πολιτικῆς κοινωνίας τάξις ἐστίν, ἢ δὲ δικαιοσύνη τοῦ δικαίου κρίσις»;

Μονάδες 10

B3α. Με ποιές λέξεις του κειμένου έχουν ετυμολογική συγγένεια τα παρακάτω λήμματα : αυθόρμητος, λυσιτελής, άρθρο, αφοσίωση, έδεσμα, υποταγή. Μονάδες 6

β. Να δώσετε την σημασία των παρακάτω λέξεων του κειμένου και μετά να τις χρησιμοποιήσετε με διάφορη σημασία σε φράσεις της νέας ελληνικής (σε όποιο γραμματικό τύπο θέλετε, διατηρώντας τους ρηματικούς και πτωτικούς τύπους) : τελεωθείς, δίκη. Μονάδες 4

Μονάδες 10

B.4 Στα παρακάτω αποσπάσματα οι δύο στοχαστές φαίνεται να συμφωνούν στην σπουδαιότητα της ηθικής συγκρότησης των ανθρώπων. Με ποιους εκφραστικούς τρόπους επιλέγει ο καθένας τους να αναδείξει το σημαντικό αυτό θέμα; Σε τι έγκειται η συμφωνία τους;

καὶ νόμον γε θεὸς παρ' ἐμοῦ τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὥς νόσον πόλεως.

Ὡσπερ γὰρ καὶ τελεωθεὶς βέλτιστον τῶν ζῶων ἄνθρωπός ἐστιν, οὕτω καὶ χωρισθεὶς νόμου καὶ δίκης χείριστον πάντων.

Μονάδες 10

B5.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αισχύλος, Προμηθεύς δεσμώτης, στίχοι 476-487, 500-506

Μιλάει ο Προμηθέας:

Με τη συνέχεια πιο πολύ θα ξαφνιαστείς ακούγοντας [476] τι τέχνες και τεχνάσματα σκαρφίστηκα. Και πριν απ' όλα τούτο: όσοι πέφτανε άρρωστοι δεν είχαν γιατρικό ή να το μασήσουν ή να το καταπιούν ή να το αλείψουν πάνω τους, [480] μόνο καταμαραίνονταν χωρίς φάρμακα ν' ανακατεύουν, αμυντικά μέσα για όλες τις αρρώστιες.

Και τα πολυάριθμα είδη της μαντικής τους ταξινόμησα και πρώτος απ' τα όνειρα ξεχώρισα όσα μέλλονται [485] να βγουν αληθινά, κι ερμήνευσα τα αινίγματα τα φραστικά και τα συναπαντήματα του δρόμου. [...] Να το έργο μου. Κι ό,τι πολύτιμο έχει η γη [500]

κρυμμένο απ' τους ανθρώπους μες στα σπλάχνα της, το μπρούντζο και το σίδηρο, το ασήμι, το χρυσάφι, ποιος άλλος θα 'λεγε πως τους το έδειξε πριν από μένα; Κανείς, το ξέρω, εκτός αν φλυαρεί κι ανοηταίνει. Με δυο λόγια μάθε τα πάντα: όλες οι τέχνες [505] οι ανθρώπινες είναι δωρεές του Προμηθέα.

(μετάφραση Παν. Μουλλά)

Αφού μελετήσετε το παραπάνω μεταφρασμένο απόσπασμα από τον Προμηθέα δεσμώτη του Αισχύλου, να συγκρίνετε τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζεται ο χαρακτήρας του Προμηθέα, με βάση τα λόγια και τις ενέργειές του, σε κάθε ένα από τα δύο κείμενα, στον Πρωταγόρα και τον Προμηθέα δεσμώτη. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας .

Μονάδες 10